

StOKpaardje

Nieuwsbrief van Stichting 't Oude Kinderboek
jaargang 10, nummer 3, 2014

Colofon

Stichting 't Oude Kinderboek
Brink 70
7411 BW Deventer
0570-675700

info@stichtingtoudekinderboek.nl
www.stichtingtoudekinderboek.nl

issn 1873-9474 (gedrukt)

issn 2211-7989 (online)

IBAN NL18 RABO 0140 7488 65

StOK is een ANBI

Doelstelling:

Het verzamelen, bewaren, ter inzage geven, uitlenen van en informeren over in principe niet recent verschenen kinder- en jeugdliteratuur, in het bijzonder uit het Nederlandse taalgebied.

Redactie StOKpaardje:

Bram van IJperen (eindredactie), Lot van den Akker, Eef Nulden, Reint Jan Terbijhe, Wiek Akkermans, Petra Cremer (technische realisatie)

Van het bestuur

Openingsfeest StOK groot succes

Inde Soete Suikerbol.

Zaterdagmiddag 17 mei trokken muzikanten en een bonte stoet kinderboekenfiguren de aandacht van de bezoekers op de zonovergoten markt in Deventer.

Na een statieportret op de trappen van de Waag kwam de optocht bij de bibliotheek aan en werd verwelkomd door de bakker uit *Inde Soete Suikerbol*. Binnen zaten de vele genodigden al te wachten. De bakker koos spontaan uit het publiek een piepjonge bakkersvrouw, een opa als hofmaarschalk en een regisseuse. De volle zaal liet zich meeslepen door de zorgen van de bakker die 100 suikerbollen moest bakken voor de koning op zijn kasteel (stadhuis) in Deventer. We zagen hoe de bakker en zijn vrouw gedwongen werden naar Noorderland te gaan.

De voorzitter stond even stil bij de intentieverklaring van vorig jaar augustus ('We willen samenwerken, we zien wel hoe') en de toen verkregen zegen van wethouder Hartogh Heijs in de vorm van een wezenlijke startsubsidie.

De bakker en de wethouder belichtten daarna de meerwaarde die intussen uit de samenwerking is ontstaan en plaatsten die binnen het grote geheel van Deventer als Boeken- en Beleefstad.

Abacadabra Sim Bala Bor.

Na ondertekening van de overeenkomst van samenwerking schetste Janneke van der Veer in het kort de geschiedenis van SKC in Winsum, het filiaal in Zutphen, de oprichting van StOK en de zoektocht naar een goed onderkomen, eerst in Zutphen en uiteindelijk, gelukkig, in Deventer. Zij belichtte vervolgens de inspirerende rol van Pien Pon, oprichtster van het Zutphense SKC filiaal, nadien Stichting 't Oude Kinderboek. Tenslotte werd Pien benoemd tot beschermvrouwe van StOK. Uit handen van Jansje, medewerkster van het eerste uur, kreeg zij een passend beeldje plus oorkonde uitgereikt.

Wil Wetemans bedankte namens medewerkers en bestuur Reint Jan en Paula voor hun enorme inzet. Onder tromgeroffel en met de spreuk: 'Abacadabra sim bala bor, ik open Lijsje Lorresnor' ontsloot heks Paula de presentatieruimte. Paula Bömer was de stille kracht achter de verhuizing en in de aanloopperiode naar de Deventer situatie. Daarna werd een toast uitgebracht op de toekomst van StOK, de Bibliotheek Deventer en de gelijknamige stad. Op de navolgende receptie kon iedereen elkaar ontmoeten en rondkijken in de nieuwe presentatieruimte en in het 20.000 titels tellende boekendepot op de Thomas Zolder.

Het bestuur kan terugzien op een zeer geslaagde middag, die alleen dankzij de grote inzet van oude én nieuwe StOK-medewerkers en met hulp vanuit de bibliotheek mogelijk werd gemaakt.

Klaar.....Af.

Het proefdraaien is achter de rug. Steeds meer bezoekers weten de weg naar Lijsje Lorresnor te vinden, waar ze gastvrij door StOK-medewerkers worden ontvangen en desgevraagd begeleid naar de Thomas Zolder voor het 'echte' werk. Nieuwe medewerkers hebben gesnuffeld en zijn/ worden (verder) ingewerkt. De kinderziektes van het uitleensysteem zijn overwonnen en daardoor zijn steeds meer boeken uitleenbaar. Aan de berg schenkingen wordt gewerkt om ook die te selecteren en zonodig op te nemen in de StOK-catalogus. Vanaf 1 juni zijn er elke zaterdag als de Bibliotheek Deventer open is, ook StOKmedewerkers aanwezig in Lijsje Lorresnor van 11.00-15.00 uur.

StOKpaardje.

In verband met de officiële opening van StOK is het voor u liggende StOKpaardje 10.3 een gedenkwaardig en 'dik' nummer geworden. Overigens is de redactie voornemens die dikte op peil te houden door het aantal boekbesprekingen te vergroten. Mede doordat er steeds meer boeken uit de 'moderne' kinderboekenliteratuur aan de collectie zullen worden toegevoegd, zal ook een zekere beschrijving van de inhoud daarvan moeten plaatsvinden. Met name leners en medewerkers van StOK en de Bibliotheek Deventer zal worden gevraagd hun medewerking hieraan te verlenen.

Reint Jan Terbijhe, voorzitter StOK

Stichting 't Oude Kinderboek heeft ernaar gestreefd om de rechten betreffende de illustraties en de afbeeldingen te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten hierop te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot Stichting 't Oude Kinderboek wenden.

Zonder toestemming van StOK mag niets uit de artikelen worden overgenomen.

150 jaar Kluitman - Aflevering 3

Honderd jaar geleden brak de Eerste Wereldoorlog uit, vaak de Grote Oorlog genoemd. Een oorlog die je, door o.a. de vele slachtoffers, zijn vernietigend karakter en door gebruikmaking van nieuwe militaire middelen, als 'nooit eerder vertoond' kunt betitelen.

Toch overtrof, zoals bekend, de Tweede Wereldoorlog de Eerste, alleen al qua dodental.

Zo véél jeugdboeken als trefwoord Wereldoorlog II hebben, zo weinig Wereldoorlog I. Tot die laatste categorie behoren o.a. *Rilla van Ingleside* en *Een Vlaamsch gezin in oorlogstijd*.

Beide boeken worden in dit nummer besproken, laatst genoemde titel in het kader van de jaarreeks n.a.v. het jubileum van Gebr. Kluitman's Boek- en Kunst drukkerij te Alkmaar.

[\[lees meer\]](#)

Boekbespreking *Rilla van Ingleside*

Uit de prachtige serie over 'Anne van het groene huis' is dit het zesde vertaalde boek van Lucy Maud Montgomery. Het vertelt de geschiedenis van Marilla, het jongste kind van Anne en is uitgegeven in 1921 in het Engels en in 1922 vertaald door Ida Haarman. Het is uitgegeven door H.D. Tjeenk Willink & Zoon en een van de weinige kinderboeken over de Eerste Wereldoorlog gezien door de ogen van een Canadees gezin, waarin veel aspecten van de overzeese oorlog ter sprake komen. Niet alleen de drang om Europa te gaan helpen, maar ook de houding tegenover het pacifisme, de individuele beleving van de vrijwillige dienstneming, de inspanningen van het Rode Kruis en de opvang van een oorlogsbaby, komen aan de orde.

[\[lees meer\]](#)

Vitrines

De grote vitrine in de hal staat met het thema Feest in het teken van de officiële opening op 17 mei van Lijsje Lorresnor, onze presentatieruimte met daarin de voorgrondcollectie. Zelfgemaakte versieringen, ouderwetse lampions en feestmutsen omlijsten een hele verzameling boeken waarin iets te vieren valt. *Van An en Jan naar het feest*, *Feest in het kabouterhuis*, *Lotte's grote feest* en *Feest voor Tante Map* tot *Plezier met papier*, waarin wordt beschreven hoe je zelf een leuke slinger maakt, en *Nooit meer een lampion* van Miep Diekmann. Op de vitrine is nu een bord aangebracht met een verwijzing naar de 1e verdieping.

De staande vitrine in Lijsje Lorresnor is gewijd aan de schrijfster van het gelijknamige boek, Johanna Madeleine Selleger-Elout (1875-1957). Meerdere van haar geesteskinderen behoorden vroeger tot mijn lievelingsboeken. *Laurientje*, *Andertje* en *Marian en Marion* spelen zich allemaal af in Zeeland, waar de schrijfster in haar jeugd woonde. Voor jongens schreef ze *Keesje Peterselie* over een jongen die enorm in auto's is geïnteresseerd en *Sep's grote avontuur*, dat in WO2 speelt. Een boek voor jongens én meisjes is *De wonderreizen van Jantje Puk*, dat later is verschenen als *Marianne's grote reis*, met allerlei bijzonderheden over het heelal. Voor oudere meisjes schreef ze *Kenau* en *Ruth Teiling*. Selleger-Elout schreef ook voor tijdschriften en *Om het kampvuur* is een verhalenbundel. Bij de vitrine hangt een kleine levensbeschrijving van de schrijfster.

De platte vitrine wordt weer gevuld met boeken die te kwetsbaar, te bijzonder of te kostbaar zijn om uit te lenen. Het zou toch jammer zijn als die ongezien op de Thomas Zolder zouden blijven liggen!

Lot van den Akker

Interview met Corrie Hafkamp

Begin maart waren twee man van StOK bij mevrouw Hafkamp thuis in Apeldoorn om oude kinderboeken op te halen voor hun 'kinderboekenleenmuseum' in Deventer. Ruim anderhalve maand later kwamen er weer twee op bezoek, ditmaal om een vraaggesprek te voeren met kinderboekenschrijfster Corrie Hafkamp. Het resultaat was een openhartig interview met de auteur van o.a. de Pinkeltje Prentenboekjes. Maar ze heeft méér boeken geschreven. Corrie is een vrouw die praat zonder omhaal van woorden en schreef zonder blad voor de mond.

[\[lees meer\]](#)

Recente schenkingen

Pipper valt door de aarde, door A.C.C. de Vletter, geïllustreerd door Frans Lazarom, uitgegeven bij A.W. Bruna & Zoon's Uitgeversmij. te Utrecht, rond 1900, 2e druk, 285 pagina's, afmeting: 23 x 15 cm. Genre: Jongensboeken; Avonturenverhalen.

Kleurboek voor 't jonge volkje, door Kate Greenaway (illustraties), vrij naar het Engels door H.P. Dewald, uitgegeven door Nigh & Van Ditmar te Rotterdam in 1881, 2e druk, 100 pagina's, prent tegenover titelpagina in kleur, afmeting 18 x 24 cm. Genre: Kleurboeken.

De klompentrekkers, door W. van Heijningen, geïllustreerd door Henk Zwart, uitgegeven door U.-M. "West-Friesland" te Hoorn, rond 1950. Vacantie-serie no.1, 157 pagina's, afmeting: 15 x 21 cm. Genre: Vakantie verhalen; Jongensboeken.

En toen werd het feest, door T. van der Roest-Kleinmeijer, geïllustreerde door Tiny van Asselt, uitgegeven door G.F. Callenbach, Nijkerk, tussen 1965 en 1970. ISBN 90 266 45139, 68 pagina's. Afmeting: 15 x 22 cm. Genre: Zondagsschoolboekjes; Gezinsverhalen. Zie bespreking door Lot van den Akker.

Lothar Meggensdorfers Groot Circusboek door J.F. Schreiber, replica, uitgegeven door Ploegsma, Amsterdam, rond 1975. Voor het eerst verschenen in 1887. ISBN 90 2160572 4, vierkleurendruk, 10 pagina's, afmeting: 22 x 33 cm. Genre: Leporello's; Prentenboeken; Pop-upboeken; Circusverhalen.

Boekbespreking En toen werd het feest

En toen werd het feest, door Truus van der Roest-Kleinmeijer, met tekeningen van Tiny van Asselt, uitgeverij G.F. Callenbach bv te Nijkerk. Voorin het boek bevindt zich een ex-libris met het opschrift 'Kerstgeschenk' en 'Leer ons voor uw kribbe buigen'. Van Zondagsschool Eben Haëzer. Genre: Zondagsschoolboekjes; Gezinsverhalen.

Het verhaal gaat over de tweeling Rineke en Tineke. Het is winter en de meisjes hebben geschaatst. Door een kapotte schaats moeten ze eerder naar huis. Het blijkt erg glad geworden te zijn en ze helpen een oud vrouwtje met een zware boodschappentas naar huis. Dan bedenken ze dat in het bejaardentehuis in hun straat wel meer mensen zullen zijn die de straat niet op kunnen om boodschappen te doen.

[\[lees meer\]](#)

Recent verschenen StOKker

Van een van onze nieuwe medewerkers kregen we de volgende lyrische notities toegestuurd, als spontane reactie op het openingsfeest, met o.a. een uitzinnig makend weerzien, een dierbare jeugdherinnering en een bijpassende anekdote.

[\[lees meer\]](#)

Studiedag SGKJ

Vera Timmer en Lot van den Akker waren present op de studiedag van 9 mei georganiseerd door de Stichting Geschiedenis Kinder- en Jeugdliteratuur. Lees het verslag van een plezierige en welbestede dagje uit in de Residentie.

[\[lees meer\]](#)

Heeft u naar aanleiding van de nieuwsbrief vragen of opmerkingen, dan kunt u [ons mailen](#) of bellen.

Copyright Stichting 't Oude Kinderboek | Dit bericht ongewenst? [klik hier om uzelf uit te schrijven](#)

150 jaar Kluitman – Aflevering 3

Een Vlaamsch gezin in oorlogstijd, verhaal voor de jeugd, door A(braham) Hans, geïllustreerd door O(tto) Geerling. Uitgegeven in 1915 door Gebr. Kluitman, Alkmaar.

Trefwoord: Vlaanderen; Eerste Wereldoorlog. Genre: Historische verhalen; Oorlogsverhalen.

Bijzonderheden: Het boek is eigendom geweest van ene P.W. Kortland. Alsof het gedrukt is, met alle letters op gelijke hoogte d.m.v. een nog zichtbaar potloodlijntje, staat deze naam geschreven op het schutblad, alsmede gedrukt op de titelpagina, maar dan in paarse letters uit een drukkersblikje voor kinderen. Achterin het boek tellen we vier pagina's uitgeversreclame met pas verschenen of nog verkrijgbare titels, alsmede – heel nuttige info! – korte beschrijvingen van de inhoud.

Herdenkingsjaar

In 2014 is het 100 jaar geleden dat de Eerste Wereldoorlog uitbrak. De Grote Oorlog zoals die bekend stond en nog steeds staat voor landen als België en Frankrijk. Onder andere het grote aantal doden, de betrokkenheid van veel staten en de talrijke verwoestingen bezorgden WO1 die bijnaam. De herdenking gaat dit jaar niet onopgemerkt voorbij. Alle media besteden er ruimschoots aandacht aan. StOKpaardje wil daarbij niet achterblijven. Een van de boeken uit onze collectie vertelt de lotgevallen van twee Vlaamse gezinnen die door de directe betrokkenheid bij de oorlog uitweken naar Holland, zoals ons land nog meestal wordt genoemd door met name de Vlamingen.

Weinig kinderboeken over WO1

In onze Nederlandse oude kinderboeken komt de Eerste Wereldoorlog niet zo vaak voor als de Tweede. Logisch, want Nederland deed niet mee aan die oorlog, in tegenstelling tot België, welk land dan ook de meeste titels zal hebben geleverd.

Het Centraal Bestand Kinderboeken van de Koninklijke Bibliotheek levert 113 titels over de Eerste Wereldoorlog en 1255 over de Tweede. Tikken we een ander trefwoord in – Wereldoorlog I, resp. II – dan krijgen we er méér: 203, resp. 2346. Wat verder opvalt in dit bestand is dat titels als *Een Vlaamsch gezin in oorlogstijd* en *Slag aan de Marne* wél de trefwoorden Vlaanderen, resp. Frankrijk hebben, maar niet Wereldoorlog I. Ik denk dat dit bij een revisie nog gaat gebeuren.

Andere titels

Andere titels van WO1 jeugdboeken zijn: *Een sergeant van dertien jaar*, Jules Verbeeke, *Het geheim van den Canadees*, Joh. Kieviet, *Een Hollandsche jongen op de Engelsche vloot*, Eduard Vermaire, *Peerke en z'n kameraden*, W.G. van de Hulst, *Een jonge Leeuw van Vlaanderen*, Jo van Ammers-Kueller, *Jonge Helden*, Léon Blanchin en van Henk te Merwe *In Gods hand*.

Het verhaal

Een Vlaamsch gezin in oorlogstijd is het realistische en waarheidsgetrouwe verhaal van de broers Antoon en Emiel Moerman, boeren uit de streek van Roeselare. Zoals bekend was West-Vlaanderen het gruwelijke toneel van een van de vele veldslagen

uit de Eerste Wereldoorlog. Beide broers en hun gezinnen weken in het eerste oorlogsjaar naar Nederland uit. Antoon, die als soldaat de val van Antwerpen had meegemaakt, kwam in een interneringskamp in Zeist terecht, Emiel, als dakloze banneling, via Sluis, Retranchement en Aardenburg in een nieuw gebouwd opvangkamp in Ede.

De dankbaarheid jegens buurland Nederland was in Vlaanderen bijzonder groot.

Een paar citaten nu, moeiteloos bijeengebrachte getuigenissen die het verhaal van deze macabere oorlog hoor- en zichtbaar maken:

O, welke vreeselijke tooneelen overal!

De grond daverde van het kanongebulder. 't Was veel erger dan een onweer. De vloer scheen zich te bewegen, het huis beefde, de meubelen schudden.....

De kogels sisten door de lucht, kletterden tegen de muren, op den grond. Maar ze troffen ook soldaten, die plots vielen, soldaten die nog een eind waggelden en dan neerstuikten.....

Veel huizen geleken nu wel een vesting. De machinegeweren zaaiden kogels. De bajonetten kletterden en woelden in het vleesch, zoodat 't bloed van het staal droop.....

Ik moet gewonden vervoeren. O, 't is ginder zoo wreed! Onder de huif liggen gekwetste Duitsers. Kijk, 't bloed loopt door de spleten en sijpelt op den grond.....

O, die dooden, de ledematen krampachtig samengedrukt, van velen het lichaam verminkt. Overal bebloede kledingstukken, gebroken wapens en fietsen. Hoeven vernield. De runderen dood ter aarde met de pooten omhoog.....

Over de auteur

Nooit heb ik geweten dat A. Hans een Vlaming was. Hij schreef onder talrijke pseudoniemen en heeft een omvangrijk oeuvre nagelaten. Abraham Hans werd in 1882 in Maria-Horebeke (West-Vlaanderen) geboren. Hij was onder meer onderwijzer en leraar in Nederland (Doetinchem) en in Roeselare, Sluis en Antwerpen. In de Eerste Wereldoorlog werd Abraham Hans journalist en hij overleed in 1939 in Knokke.

Om A. Hans enigszins te plaatsen noteer ik de volgende titel: *Een daad van dienstbare overgave*, een publicatie van Rita Ghesquièere over Nederlandse protestantse kinderliteratuur in Vlaanderen.

Groeninghe, een recente bewerking uit 2000 over de glorieuze Guldensporenslag uit 1302 werd gekraakt in een recensie van het CBK.

Een opvallende productie van Hans is de 325 delen tellende *A. Hans' Kinderbibliotheek*, een reeks goedkope magazines van 32 bladzijden, 17.5 x 13 cm groot.

Illustraties

Over illustrator Otto Geerling is mij weinig meer bekend dan dat hij in 1850 is geboren en nog geleefd heeft in ieder geval tot 1927. Hij heeft talloze kinderboeken geïllustreerd. Zijn tekeningen, overgaand van zwart-wit naar beige-bruin zijn zonder meer karakteristiek. Ze hebben iets weg van oude foto's. De bandtekening is ingekleurd in zachte tinten. Een van de tekeningen binnenin toont het gezin Moerman gelukkig verenigd, zittend aan de rand van het koren, vader en moeder lichtjes peinzend, maar blij, Marietje met vriendelijke blik en Jan met glimlach naar moeder.

Bram van IJperen

Jaargang 10, nummer 3, 2014

Bronnen:

-*Vlaamse kinder- en jeugdboeken van 1830 tot heden, deel 1 1830-1930*, Staf Loots, Antwerpen 1986, EXA-Vlaamse Bibliotheek Centrale

-Centraal Bestand Kinderboeken, Koninklijke Bibliotheek, 's Gravenhage, www.kb.nl/cbk

---

Boekbespreking Rilla van Ingleside

Rilla van Ingleside speelt ongeveer tien jaar later dan het vorige boek uit de serie over Anne, *Het Regenboogdal*. Europa staat aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog en Anne's jongste dochter is uitgegroeid tot een

onweerstaanbare bijna-vijftienjarige. Ze verheugt zich over haar eerste 'volwassen' bal en is zich heerlijk onbewust van de spanningen van de westerse wereld. Haar ouders maken zich een beetje zorgen om haar omdat ze weinig ambities heeft, geen belangstelling voor school en alleen om pretjes geeft.

Engeland raakt betrokken bij de oorlog en haar broer Jim en zijn beste vriend Jerry nemen onmiddellijk dienst om het moederland te helpen verdedigen. Rilla's broer Walther, die nu volwassen is, neemt geen dienst wegens zijn zwakke gezondheid, maar eigenlijk omdat hij niet tegen de gruwelijkheden van de oorlog kan en zich schaamt over zijn lafheid. De rekruten gaan naar Kingsport voor opleiding en Maandag, de hond van Jim, blijft op het station achter om op de terugkeer van zijn baasje te wachten. Rilla's bloedverwanten, Nan, Di en Walther keren terug naar het Redmond College en Shirley, haar jongste broer, gaat weer naar de Militaire Academy en zij blijft alleen achter bij haar ouders, de huishoudster, Suze en een schooljuffrouw die bij de familie inwoont, omdat haar verloofde ook dienst heeft genomen.

Terwijl de oorlog zich voortsleept wordt Rilla serieuzer en organiseert het Jeugd Rode Kruis in hun dorp. Op een dag trekt ze eropuit om daarvoor te collecteren. Bij een van de huizen die ze bezoekt, is net een jonge moeder gestorven, die een baby van een paar weken achterlaat. De vader is naar het front en Rilla wil het kind niet bij de dronken onverschillige vrouw die als oppas fungeert, achterlaten. Ze neemt het ziekelijke, vervuilde kind mee in een grote soepterrine. Haar vader daagt haar uit het kind zelf te verzorgen. Hoewel ze zich eerst niet tot Jaap, zoals ze het kindje noemt, voelt aangetrokken groeit er toch een sterke band en wordt het jongetje een gezonde lieve peuter.

Ook helpt ze een soldaat zijn meisje te schaken. Dit is de dochter van de enige pacifist in de omgeving, die probeert jongemannen te ontmoedigen dienst te nemen. Hij wordt door de gemeenschap met de nek aangekeken om zijn ontrouw aan het moederland.

Rilla en haar familie volgen de ontwikkelingen van de oorlog met zijn duizenden doden op de voet. De verhouding tot haar broer Walther groeit van die van een klein zusje tot die van een kameraad. Hij wordt gepest met zijn slappe houding en voelt zich gedwongen toch dienst te nemen, samen met Rilla's aanbidder, Kenneth, van wie ze nog niet echt zeker is.

De oorlog duurt voort en op een avond begint Maandag op het station 's nachts vreselijk te janken. De familie denkt dat er iets met Jim gebeurd moet zijn, maar in plaats daarvan krijgen ze bericht dat Walther is gesneuveld. Een brief, die hij daags voor zijn dood heeft geschreven, volgt. Daarin staat dat hij geen angst meer heeft en dat hij zelfs hoopt te zullen sneuvelen, omdat hij denkt niet te kunnen voortleven met de verschrikkelijke herinneringen aan de oorlog. Rilla geeft de brief aan haar vriendin Una, van wie ze denkt dat deze 'gevoelens' voor Walther had.

De jongste zoon van het gezin wordt oorlogsvlieger en Jerry komt gewond naar huis. De familie heeft vijf maanden niets van Jim gehoord, maar blijft toch hoop houden, omdat de hond nog steeds trouw op zijn baasje blijft wachten op het station. Eindelijk komt hij thuis. Hij heeft krijgsgevangen gezeten en is via Nederland naar Engeland gevlucht.

Ook de vader van de kleine Jaap keert terug, met een jonge Engelse bruid, en ze vestigen zich dichtbij, zodat Rilla haar pleegkindje nog vaak kan zien.

Het leven neemt na de oorlog weer zijn normale loop, Rilla gaat een huishoudcursus volgen en ze denkt dat Kenneth haar vergeten is. Dat is niet zo. Hij komt naar haar toe en doet haar een huwelijksaanzoek met de vraag: Is dit Rilla-mijn Rilla? Waarop ze stotterend 'j j ja' antwoordt. Rilla stotterde als kind en altijd net als Kenneth aandacht aan haar schonk kwam van de zenuwen dat oude spraakgebrek weer boven.

Montgomery heeft in haar boeken veel aandacht voor grappige details. Zo heeft het gezin een poes, die soms dr. Jekyll en soms meneer Hyde wordt genoemd naar gelang de stemming van het dier, die omslaat als het uit zijn evenwicht is gebracht. Ook wordt er een beetje de draak gestoken met de godsdienstverschillen tussen de methodisten en de presbyterianen.

Over Lucy Maud Montgomery

Ze werd geboren in Clifton (New London) op Prince Edward Island in Canada op 30 november 1874. Ze was als kind al dol op lezen en leerde door voor schooljuffrouw en heeft ook daadwerkelijk voor de klas gestaan. Ze schreef toen al korte verhalen voor kranten en tijdschriften en hield op met lesgeven omdat ze niet genoeg tijd overhield voor haar schrijfwerk.

Haar eerste boek, dat trouwens niet echt voor kinderen geschreven was, heette *Anne van het Groene Huis*. Het was meteen een groot succes en werd gevolgd door nog zeven boeken over Anne en haar nageslacht, waarin ze met de tijd meegroeit. Bij StOK hebben we:

Anne van het Groene Huis (1908), waarin Anne 11-16 jaar oud is.

Anne van Avonlea (1909), Anne is dan 16-18 jaar.

Anne van het eiland (1915), Anne is 18-22 jaar oud.

Het huis van Anne's dromen (1917), ze is getrouwd en 25-27 jaar.

Het Regenboogdal (1919), over haar kinderen en hun vrienden, ze is dan 41.
Rilla van Ingleside (1921), over haar jongste dochter, Anne is 49-53 jaar oud.

Dan heeft Montgomery even genoeg van Anne en schrijft ze een kortere serie over Emily, een dromerig meisje dat schrijfster wil worden en daarbij veel tegenslagen ondervindt. StOK heeft van die serie:

Emily van de Blauwe Maan (1923)

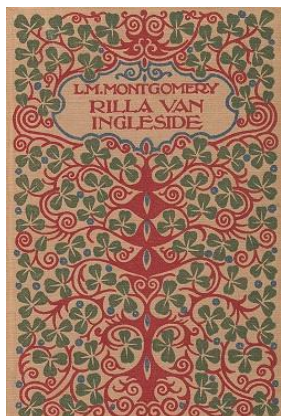
Emily bergopwaarts (1925)

Er moet nog een derde boek over Emily zijn, dat we niet hebben of dat nooit vertaald is: *Emily's quest* (Emily's zoektocht).

Dan hebben we nog twee losstaande boeken van Montgomery: *Valencia's droomslot* (1927) en *Marigold's tooverland* (1929).

In 1936 en 1939 heeft de schrijfster nog twee boeken over Anne gepubliceerd, die niet in het Nederlands zijn vertaald: *Anne of Windy Poplars* (Anne is 22-25 jaar) en *Anne of Ingleside* (dan is ze 34-40 jaar).

Lucy Maud Montgomery was getrouwd met dominee Ewen MacDonald, die ze de laatste jaren voor zijn overlijden heeft verpleegd, terwijl hij een psychische aandoening had. Dit viel haar ontzettend zwaar en mede doordat ze zelf depressieve periodes had, heeft ze op 24 april 1942 afscheid van het leven genomen in Toronto, Canada. Ze liet een oeuvre na van 20 romans, 520 korte verhalen en ongeveer 500 gedichten. Zij is een van de bekendste Canadese schrijfsters en wordt in één adem genoemd met Louisa Alcott. Ook in háár boeken staan krachtige eigennamen vrouwen centraal. Veel van haar boeken zijn verfilmd. Ook is er een vereniging opgericht ter nagedachtenis van haar werk.

Rilla van Ingleside is heel goed afzonderlijk te lezen, maar het is veel leuker om de serie van het begin tot eind te lezen, omdat je dan het hele gezin, hun vrienden en omstandigheden leert kennen. Jammer genoeg zijn de boeken niet geïllustreerd, hoewel je nu alles in je verbeelding zelf kunt invullen. De serie die wij hebben, ziet er van buiten hetzelfde uit: beige, met een opdruk van gestileerde klaverblaadjes in rood en groen. De latere kinderversies zijn veel kleuriger en natuurlijk via internet te koop en te bekijken.

Lot van den Akker
Jaargang 10, nummer 3, 2014

Interview met Corrie Hafkamp

door Bram van Ijperen en Reint Jan Terbijhe

Meer dan 50 boeken (de Pinkeltjes tellen voor één) verschenen er van haar hand, op twee na allemaal kinderen jeugdboeken, bestemd voor alle leeftijden: voor de peuters, voor kinderen van vijf tot twaalf en voor de jeugd van 12 jaar en ouder. Grote bekendheid kreeg zij met haar bewerkingen van de Pinkeltje boeken van Dick Laan (1894 -1973): de 27 door Dagmar Stam geïllustreerde prentenboekjes die vanaf 1982 werden uitgebracht door Van Holkema & Warendorf.

Daarnaast schreef zij nog een gevarieerde reeks andere kinderboeken, waaronder vijftien titels uitgebracht door uitgeverij Sjaloom in de periode 1991-2005. We ontmoeten de 84-jarige schrijfster in haar appartement in de Apeldoornse wijk Zuidbroek. Over wie hebben we het? Over Corrie Hafkamp, geboren in De Bilt in 1929, ex-marva en moeder van drie kinderen en zeven kleinkinderen. Een auteur die controversiële thema's niet schuwde en een groot hart had voor de taalzwakke en moeilijk lezende kinderen.

*Doorwerken,
of het nou goed gaat of slecht,
dóórwerken*

C. Hafkamp

- *U heeft één boek voor volwassenen geschreven, De dans op de drempel (1967). Bent u daarna definitief jeugdboeken gaan schrijven?*

Eigenlijk twee voor volwassenen: een novelle, *Dans op de drempel* (1967) en een roman, *Namen geven* (1968); ze verschenen bij Desclée de Brouwer, Utrecht. Beide boeken werden afgekraakt, door mensen die er verstand van hadden..... Mogelijk had het ook te maken met mijn kritiek op de Rooms-Katholieke kerk (*Namen geven*). De negatieve kritiek liet me niet onberoerd. Sterker nog, ik was er flink door in de war. Het uiteindelijke gevolg was dat ik jeugdboeken ben gaan schrijven.

- *Jeugdboeken voor alle kinderen, verdeeld naar leeftijd. Wat is uw mening over het soms wel heel nauwkeurig begrenzen van leeftijdsgroepen? Over leeftijdscategorieën gesproken: de website van Kjoek heeft wel erg veel boeken van de lijst werken van Corrie Hafkamp in de kleuterkolom (1 tot 6 jaar) geplaatst, een lijst die op zich heel compleet is. Slordig!*

Voor mij hoeft een indeling in al die leeftijdsgroepen niet zo. Het zijn de bibliotheken die dat doen, vermoedelijk om de ouders een (vermeend) verantwoorde keuze voor hun lezende kinderen te laten maken. Ik schrijf mijn verhaal voor de jeugd en voor welke leeftijd, dat maken anderen dan maar uit. En wat die lijst met titels betreft, nee dat wist ik niet. Over websites heb je geen controle.

- *Denkt u dat de bekendheid van de Pinkeltje Prentenboekjes de waardering voor uw andere boeken tekort heeft gedaan?*

Ja, ik vind het jammer dat er voor die 'lieve Pinkeltje verhaaltjes' zoveel belangstelling was. Ik had liever gezien dat die mijn 'andere' boeken ten deel was gevallen. Aan de andere kant: ik heb er goed aan kunnen verdienen. Mijn scheiding was reden om mij commerciëler te gaan opstellen dan ik had gedaan bij mijn debuut. De verhaaltjes vormen samen een vervolgverhaal, dat ik in één keer heb geschreven en vervolgens in 27 afleveringen heb geknipt. Met betrekkelijk weinig inspanning kon ik een hoog rendement behalen. Het enige dat de uitgever eiste was dat ik de namen die Dick Laan aan z'n dieren had gegeven, zou handhaven.

- *Wat is de reden van uw bewondering voor Dick Laan's literaire levenswerk? En wat vindt u ervan dat zijn serie Pinkeltje boeken wordt vervolgd met deel zoveel en zoveel?*

Voor de schrijver Dick Laan had ik geen bewondering. Ik vond hem niet goed schrijven. Fantasie had hij wél. Ik heb de boekjes gewoon geschreven op verzoek van de uitgever. Puur commercieel. Beide partijen konden eraan verdienen. Maar eigenlijk hebben we genoeg Pinkeltjes gehad. Bovendien vind ik het een uitgever sieren als hij oorspronkelijk werk een kans geeft. Er zijn genoeg goede kinderboekenschrijvers in ons land.

- *Was Sjaloom uw laatste uitgever? En KlaasVaak ontvoerd uw allerlaatste boek? Vijftien van uw boeken zijn er uitgegeven. Vertelt u eens iets over Sjaloom-Altamira.*

Twee keer ja. Als het maar even zo lijkt dat het schrijven niet meer lukt, moet je stoppen. En dat heb ik gedaan. Sjaloom was van oorsprong een socialistische uitgeverij; nee, zonder joodse achtergrond bij mijn weten; neutraal. Een fusiebedrijf dat de nodige keren in andere handen is overgegaan.

- *Tussen uw eerste grote succes en uw werk als debuterend schrijfster liggen vijftien jaar. Heeft u hiervoor een verklaring?*

Na de negatieve publiciteit voor mijn eerste boeken (zie eerder in het interview) was ik behoorlijk aangeslagen en stelde mezelf de vraag: moest ik wel schrijfster worden? Ik ben blijven schrijven, o.a. gedichten voor volwassenen en voor de jeugdtijdschriften *Okki* en *Taptoe*. Gelukkig was mijn tweede jeugdboek een schot in de roos: *Vechten voor een veldje*. Het thema van dit boek was de strijd die moest worden gevoerd voor het behoud van een trapveldje voor de jeugd. Een protest tegen de gemeentepolitiek van mijn toenmalige woonplaats Gemert, zoals het toen werd uitgelegd.

- *In 1981 kreeg u een Vlag en Wimpel.*

Ja, die Vlag en Wimpel was een eervolle vermelding van de Griffeljury voor *Wat dacht je van mij?* Die titel slaat op de vertwijfelde reactie van een jongen wiens broer spastisch is en binnen het gezin alle aandacht opeist en ook krijgt: 'En ik dan, wat dacht je van mij, ik ben d'r ook nog!'

- *Al pratend over uw boeken noemde u al een paar keer Noem mij maar Flop. Ook een topper?*

Jazeker, in 1983 kreeg dit boek de Gouden Bel toegekend door een Nijmeegse boekwinkel, uit onvrede met de toekenning van de Gouden Griffel in 1983. Het boek is door broeder Theo gebruikt op zijn m.o.k.-school in Breda. Juist over *Noem mij maar Flop* heb ik veel brieven van kinderen gekregen naar aanleiding van spreekbeurten op scholen.

- *In 1987 kwam bij Uitgeverij Elzenga de verhalenbundel Een heel schrift wachten uit.*

Ja, die verhalen gingen over mijn kindertijd met o.a een onaardige moeder, mijn schoolervaringen, die niet altijd even leuk waren, en de oorlog. Ik was een timide kind, groeide op in een taalarm milieu en werd op school gepest (niet in die mate zoals vandaag de dag wel blijkt te gebeuren, voegde ze eraan toe).

- *Eveneens bij Elzenga de verhalenbundel: Op Hugo Donker mag je slaan, is dat uw beste boek?*

Ja, dat vind ik wel, in ieder geval een van m'n beste boeken, geschreven als tegenwicht voor al die spannende, avontuurlijke oorlogsboeken. Gewoon een bundel serieuze verhalen die al gauw het etiket 'moeilijk' opgeplakt kreeg.

- *Uw interviewer heeft één titel van u gelezen, een Pinkeltje Prentenboekje: Pinkeltje wil jarig zijn. Hij beseft dat dit werk niet representatief is voor uw boeken. Welke top-3 uit uw werk kunt u mij aanbevelen?*

Dat kan ik u zo zeggen: *Het masker van de dondervoegel, Van hier tot achter de zon* en *Op Hugo Donker mag je slaan*.

- *Op Hugo Donker mag je slaan. Met deze veelzeggende titel zitten we in de Tweede Wereldoorlog. Wie was die Hugo Donker, op wie men kennelijk z'n agressie mocht botvieren? U heeft nóg een bundel verhalen met trefwoord WO-2 geschreven. Een heel schrift wachten (zie eerder in dit interview).*

Hugo Donker was een NSB-jong. Nu begrijpt u de titel. Maar behalve die twee zijn er ook nog: *Het is stil in Amsterdam* (1992) en *Een zoen voor Alida* (1992), in het Duits: *Ein Küss für Alida, in 1999 uitgegeven door een Duitse uitgever*. Alida had in de oorlog verkering met een Duitse soldaat en werd gemeden als de pest. Toch was de jonge vrouw niet 'slecht'.

- *Ik zou best eens een of enkele boeken van u willen laten bespreken door medewerkers van onze stichting en het resultaat publiceren in StOKpaardje. Wat vindt u daarvan?*

Leuk idee. Laat me te zijner tijd maar weten wat zij ervan vonden dan.

- *Zijn uw boeken eerder op fantasie dan op werkelijkheid gebaseerd?*

Dat hangt in hoge mate af van het onderwerp. Ik heb nooit een kant-en-klare plot. Wat er allemaal gaat gebeuren in het verhaal staat niet van tevoren vast. Dat gaat al schrijvend. Daarnaast liet ik mij vaak leiden door de wil anders te willen schrijven dan andere schrijvers. Zo willen mijn boeken over WO-2 een tegenwicht vormen voor spannende en avontuurlijke oorlogsboeken. Mijn verhalen moesten bovenal boeiend zijn, en daarna spannend.

- *Een recente krantenkop luidde: Rijker leven dankzij leren lezen (actie: Taal voor het leven). U heeft toch ook iets geschreven voor kinderen die moeite hebben met lezen?*

Ik steun in principe alle acties die analfabetisme en laaggeletterdheid bestrijden. Beide vormen van taalarmoede komen ook in een land als Nederland nog onverwacht vaak voor. Jazeker, ik heb meegewerkt aan schoolboekjes voor doven en slecht-lezenden. Meerdere boeken uit de reeks *Zoeklicht* van uitgeverij Zwijzen dragen het vignet *Makkelijk Lezen*. Slecht-lezende kinderen bleven vaak meerdere malen zitten,

gingen van school via klas 8 of – nog erger – kwamen ergens terecht waar ze veel te jong voor waren. De Zoeklicht-boekjes kenmerkten zich door korte zinnen, weinig beschrijvingen, leuke plaatjes, etc.

- *U draagt de (openbare) bibliotheken ongetwijfeld een warm hart toe.*

Absoluut, niet alleen als middel ter educatie en persoonlijke ontwikkeling, maar ook als middel om de leesvaardigheid en de zin voor lezen te vergroten. Voor bezuinigingen op onderwijs en cultuur, in feite op de ontwikkeling van de hele samenleving, heb ik geen goed woord over. Daarbij komt nog dat ik dankzij de bibliotheken lange tijd een redelijk inkomen heb gehad. Ik heb er ook veel lezingen gegeven. Mijn boeken werden in het hele land vaak uitgeleend, stonden in de top-100 van meest gelezen boeken, af en toe zelfs boven die van Annie M.G. Schmidt.

- *Wat was uw favoriete jeugdboek vroeger?*

Het enige dat me nu te binnen schiet is de naam Astrid Lindgren en dan niet de Pippi verhalen, maar haar andere titels. En verder boeken die op het platteland spelen. O ja, niet te vergeten de boeken van de Arbeiders Pers (AP-jeugdserie) die je via dubbeltjes en kwartjes bij elkaar kon sparen.

- *Welk oud kinderboek zou u graag nog eens willen lezen?*

Geen eigenlijk. Of toch wel, een boek dat ik al heb, een verhalenbundel, van de N.V. Amsterdamse Boek- en Courantmaatschappij.

(einde interview)

Toen Corrie ons het boek dat ze wilde herlezen, liet zien, kwam *Het boek voor de Jeugd* tevoorschijn, met kapotte rug en zonder achterplat. Dit was achtergebleven in de kast. Reden voor Reint Jan, aan Corrie voor te stellen het boek gratis te laten repareren door een van de specialisten van StOK. Dit aanbod werd door haar met zichtbaar genoegen aangenomen. 'U krijgt het boek z.s.m. terug', beloofde hij.

Reint Jan kreeg nog een boek mee, een exemplaar van *Namen geven* (zie begin interview). Tijdens het vraaggesprek had hij nadrukkelijk te kennen gegeven dit graag te willen lezen, omdat Corrie op hem overkwam als iemand die al in de jaren zestig met maatschappijkritiek kwam en daarmee haar tijd vooruit was.

Aangezien de nadruk in ons interview op Corrie's werk lag, is haar 'leven' onderbelicht gebleven. Toch willen we dit vraaggesprek besluiten met een stukje biografie dat tussen de vragen door werd geventileerd. Het betreft een bepalende episode uit haar leven: haar diensttijd bij de Marine Vrouwen Afdeling. Toen ze negentien was wilde Corrie Hafkamp absoluut weg uit het ouderlijk huis. Ze had een armoedige jeugd gehad, de oorlog van nabij meegemaakt en daarbij een slechte relatie met haar moeder. Ze vluchtte naar de Koninklijke Marine in Den Helder. Daar kwam ze in aanraking met een van haar superieuren die haar leerde lectuur van literatuur te onderscheiden en van Bach te houden. Het is niet uitgesloten dat deze vrouw, 'Beuki' bijgenaamd, mede aan de basis van haar latere schrijverschap heeft gestaan.

Hengelo, 30 april 2014

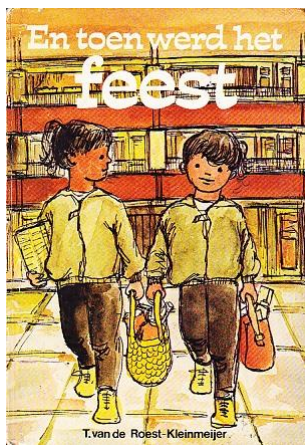
Jaargang 10, nummer 3, 2014

Aanbevolen literatuur:

Boeken voor de katholieke jeugd: Karen Ghonem-Woets.

www.leesfeest.nl → zoeken → Corrie Hafkamp → uit het schrijversleven van.

www.kjoek.nl → schrijvers → alfabet Hafkamp → de lange lijst met boeken van Corrie Hafkamp, maar let op: in de eerste kolom staan veel titels die in andere kolommen horen te staan!

Zo komen ze in contact met een oude mevrouw, die net in het tehuis is gekomen omdat haar man is overleden, en die niet meer alleen kan wonen. Ze heeft haar hond naar het asiel moeten brengen, omdat er geen huisdieren zijn toegestaan in het tehuis. De kinderen blijven een praatje maken en bewonderen het elektronisch orgel. Ze vinden de toestand heel erg zielig en bidden 's avonds tot God om een oplossing. De volgende dag halen ze hun blokfluiten op en samen met de oude dame maken ze muziek. Op weg naar beneden blijft de lift steken. Het duurt een behoorlijke tijd tot de monteur is opgetrommeld en intussen is hun moeder vreselijk ongerust. Gelukkig belt ze naar het bejaardentehuis en hoort wat er gebeurd is. Ze snelt erheen, maar vergeet het gas onder de pan met zuurkool uit te zetten. Het eten helemaal verbrand! De verpleegster uit het bejaardentehuis nodigt hen uit mee te eten van het feestmaal, dat juist die dag wordt opgediend in verband met kerst. Ook spelen ze voor de bewoners van het tehuis een paar liedjes. Moeder en kinderen vragen of de oude mevrouw elke week een keer bij hen wil komen eten. Ze kunnen het zó goed met elkaar vinden dat ze vragen of de oude mevrouw hun oma wil zijn. Tot aller vreugde haalt moeder ook nog de hond uit het asiel. Hoewel het avontuur in de lift best eng was, heeft God toch het gebed van de meisjes verhoord en werd het voor iedereen feest.

Hoewel nu wat gedateerd, heeft dit boekje toch heel wat moderne elementen. Zo is de moeder, die weduwe is, werkzaam achter de kassa bij een supermarkt. Ook is er in het bejaardentehuis een winkeltje met de meest gevraagde benodigdheden. De meisjes mochten ooit een poesje hebben, maar dat werd na een week weer weggedaan, omdat het aan de meubels krabde. Dat is wel een beetje uit de tijd, maar de schrijfster is duidelijk meer een hondenvrouw dan een kattenliefhebster.

De plaatjes van Tiny van Asselt zijn schetsmatig en aardig.

Lot van den Akker
Jaargang 10, nummer 3, 2014

StOKker

Sinds een paar weken ben ik officieel een StOKker, met contract én sleutel. Na een aantal weken snuffelen ben ik helemaal op mijn plek in Lijse Lorresnor.

Ik heb mijn zelfbeheersing verloren voor de verkoopkast toen ik daar de albums van Flip en Flap ontdekte. Deze werden destijds uitgegeven door Douwe Egberts en door het sparen van punten waren de albums te verkrijgen, inclusief de plaatjes die erin geplakt moesten worden. Er is heel wat koffie gedronken in ons gezin om alle albums in bezit te krijgen en over de plaatjes is goed ruzie gemaakt. En daar stonden ze zomaar, de hondjes Flip en Flap en wat wilden ze graag met mij mee naar huis.

Ik heb 'mijn' eerste mevrouw geholpen, die op de bonnefooi, vanuit een verre provincie in het land naar Deventer kwam om ons haar oude kinderboeken te schenken en daar zaten juweeltjes bij, geweldig. Zij wilde haar boeken niet zomaar aan de weg zetten en vond ons op internet. Zij ging blij naar huis met een mooie kaart waarop ik namens StOK een bedankje schreef, nadat ik haar verzekerd had dat wij goed voor haar boeken zouden zorgen.

Mijn eerste rondleiding op onze opening was een feest.

Twee dames uit Alkmaar die een dagje Deventer deden en midden in de Soete Suikerbol belandden en daar hun eerste echte suikerbol aten. Daarna naar Lijse Lorresnor en de Thomas Zolder, waar zij van de ene ôh in de andere áh vielen en ademloos de boeken uit hun jeugd doorbladerden. Zij wilden ook nog naar het Speelgoedmuseum, maar of zij daar ooit zijn aangekomen.....

Van jongs af aan lees ik alles wat los en vast zit en vanaf de 1^e klas van de lagere school had ik een bibliotheek abonnement. Als mijn ouders gevraagd werd mij te typeren, dan werd standaard gezegd: 'Tineke zit altijd in

een hoekje met een boekje'. Intussen is het hoekje een makkelijke stoel met voetenbankje en goede leeslamp geworden, maar voor mij geldt nog steeds : 'Een dag niet gelezen, is een dag niet geleefd'.

Als kind ben ik wel eens opgesloten geweest in de bibliotheek. Ik was zó verdiept in mijn boek – en zat weer ergens in een hoekje – dat ik niet merkte dat het licht uitging en iedereen naar huis was. Ik ben eruit gekomen, maar het heeft een tijdje geduurd voor ik weer alleen naar de bibliotheek mocht.

Dus collega's, als jullie mij niet kunnen vinden, ga gerust naar huis en trek de deur achter je dicht, want ik heb nu zelf een sleutel!

Tineke Aronson, Zwolle, 25 mei 2014
Jaargang 10, nummer 3, 2014

Studiedag SGKJ

De voorjaarsstudiedag van de SGKJ (Stichting Geschiedenis Kinder- en Jeugdliteratuur) werd dit jaar op 9 mei gehouden. Van StOK waren twee medewerkers uitgenodigd om deze dag in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag bij te wonen. Vera Timmer en Lot van den Akker viel die eer te beurt.

Ontvangst

Bij de ontvangst in de foyer kregen alle deelnemers behalve koffie of thee een eigen naamkaartje. Dit was heel praktisch, omdat we van sommige gasten wel de naam, maar niet het gezicht kennen en van anderen wel het gezicht, maar niet de naam.

In de aula werden we verwelkomd door de voorzitter van SGKJ, Jant van der Weg. Deze legde de tweedeling van de studiedag uit, die zou bestaan uit een ochtend-, verzorgd door SGKJ, en een middagedeelte, georganiseerd door Uitgeverij Kluitman, die deze dag haar 150-jarig bestaan vierde. Voor de toehoorders maakte dit niet zoveel verschil, want alle lezingen waren gebaseerd op de inhoud van het boek dat aan het eind van de dag zou worden gepresenteerd.

Drie lezingen in de ochtend

Anja de Vries opende deze reeks lezingen met het onderwerp: 'Was ik maar een jongen', over de meisjesboeken van Kluitman. Ze ging daarbij uit van de veronderstelling dat hoe ouder de boeken waren, hoe braver de meisjes. Niets bleek echter minder waar; heel vaak waren de hoofdpersonen juist opstandig, dwars en echte wildebrassen. Waar wel eens gesteld wordt dat meisjesboeken 'met de hark geschreven' zijn, oppervlakkig en clichématig, blijkt dit reuze mee te vallen en komen de vaak eigenzinnige karakters van de meisjes in hun omgeving van vriendinnen, die natuurlijk allemaal andere eigenschappen hebben, behoorlijk uit de verf. Wel spelen emoties een belangrijke rol. Het komt er vaak op neer dat opstandig gedrag ombuigt naar inschikkelijkheid en in latere boeken naar het zich aanpassen aan de groep. Waar het lijkt dat meisjesboeken allemaal door vrouwen geschreven zijn, blijkt niet zelden dat die vrouwen pseudoniemen zijn van mannelijke auteurs.

Janneke van der Veer vertelde over de huishoudschoolserie van Freddy Hagers, bestaande uit vijf deeltjes. Hoewel er massa's boeken over hbs'ers, gymnasiasten en muloleerlingen zijn geschreven, was het zeldzaam dat er een reeks over de huishoudschool ging. Toch doen de meisjes daarvan zeker niet onder voor leerlingen van andere schooltypen en worden er in deze serie allerlei actualiteiten aan de orde gesteld. De vriendinnengroep, met Kathinka in de hoofdrol, loopt stage in een motel, maakt een vliegreis naar Italië, 'adopteert' een oceanstomer en assisteert op een hospitaalschip. De status van de Huishoudschool van toen was anders dan nu; meer een opleiding voor de gegeode burgerij als voorbereiding voor het huwelijk. Freddy Hagers is een pseudoniem van de schrijver Guus Betlem, die bij het grote succes van de serie zelfs een levensbeschrijving van zijn vrouwelijk alter ego oplepelde voor het tijdschrift Libelle. De hele serie is wel elf keer herdrukt.

Jant van der Weg hield een lezing over *Afkes tental* van Nienke van Hichtum. Drie aspecten van dit boek werden besproken: het ontstaan, de vertalingen en de illustratoren. Voor het boek heeft de familie van het dienstmeisje van Nienke model gestaan (Wiepkje in het boek). Geroerd door de moeilijke omstandigheden en de saamhorigheid in dit arbeidersgezin en ook gedreven door de socialistische ideeën van haar man, Pieter

Jelles Troelstra, kwam Nienke op het idee een beschrijving te geven van het wel en wee van heel arme mensen.

Het boek werd met zeer veel enthousiasme ontvangen en in een aantal talen vertaald: Engels, Zweeds, Fries, Assams en Esperanto.

De eerste illustrator was C. Jetses, die een gezin uit zijn eigen omgeving portretteerde. De 11e druk werd door J.H. Isings verlucht. Toen de rechten van het boek verlopen waren, zijn een aantal onbekende tekenaars gebruikt om goedkope uitgaven te realiseren. De Amerikaanse versie is geïllustreerd door J.M. Kuypler. In de 60e druk uit 2005 staan weer de originele tekeningen van Jetses afgedrukt.

Extra gevuld middagprogramma

Het middagprogramma begon met een verhaal van Mireille Kok over de overdracht van het Kluitman-archief aan de KB, bestaande uit 6600 boeken van voor 1974 (na die tijd ging er van elke nieuwe uitgave al een exemplaar naar de KB). Deze hele bibliografie is op internet te bekijken, www.kb.nl/kluitman.

Piero Stanco, de huidige directeur van het oorspronkelijke familiebedrijf, vertelt enkele anecdotes, waaronder het verhaal dat vroeger dhr. Pieter Kluitman jaarlijks een week naar Parijs ging voor 'zaken'. Er is echter nooit een kinderboek uit het Frans vertaald! (dus Ha ha, wat deden ze dan in Parijs?)

Marnix Kroes liep de geschiedenis van de fa. Kluitman door, met veel oude beelden van de familie Kluitman en de uitgeverij, die begon in een klein pandje in Alkmaar en uitgroeide tot een bloeiend bedrijf, dat te groot werd om in Alkmaar nog een plek te vinden en verkaste naar Heerhugowaard. In juni 2000 verhuisde de zaak weer naar Alkmaar.

Berry Dongelmans probeerde het geheim van Kluitman te ontrafelen. Wat vooral bijdroeg tot het succes van de uitgeverij, was behalve eenvoud en zuinigheid, het voornemen de jeugd te verleiden tot verder lezen door heel veel series op de markt te brengen. De Kameleon-serie is hier een duidelijk voorbeeld van. Allemaal kennen we natuurlijk Pietje Bell, Dik Trom, Marjoleintje van het pleintje, Swiebertje en later de Kippenvel-serie. Succesnummers werden steeds opnieuw uitgegeven. Deel van het succes was ook dat de boeken er altijd kleurig en vrolijk uitzagen.

Over de tekenaars van Kluitman kwam striptekenaar Dick Matena, die de Kameleon heeft 'verstript', iets vertellen. Hij noemde J. Braackensiek, J.H. Isings, C. Jetses, Pol Dom en Jan Lutz. Helaas waren er bij deze presentatie geen afbeeldingen gezocht, wat juist bij dit onderwerp erg interessant zou zijn geweest. Aardig was het verhaal van Arjan Peters over Pietje Bell, die niet alleen een belhamel was, maar ook een heel gevoelig hartje had, en die zijn zieke meester kwam voorlezen. Na het overlijden van de oude man loopt Pietje met zijn boek en zijn ziel onder de arm naar huis, onuitsprekelijk verdrietig. Maar veerkrachtig als de jeugd is haalt hij de volgende dag alweer streken uit.

Mirjam Rotenstreich vertelde een persoonlijk verhaal over haar jeugd, toen ze met haar vader en moeder op bezoek ging bij de mensen bij wie deze in de oorlog hadden ondergedoken gezeten en die ze nog steeds oom en tante noemden. Daar maakte Mirjam kennis met de boeken van Kluitman, die haar het warme thuisgevoel gaven dat ze zo miste bij haar eigen getraumatiseerde ouders.

CPNB-directeur Eppo van Nispen tot Sevenaer ontving ten slotte het jubileumboek uit handen van Piero Stanco, nadat deze op geheel eigen wijze het Geheim van Kluitman uit de doeken had gedaan: een uitleg over de letters P I E R O (Dit betekent Pieter en was ook de voornaam van oprichter Kluitman): P=plezier in lezen, I=de vrolijke illustraties. E=echtheid. R=regelmatig uitkomen van series en O=optimisme.

Hapje, drankje

In de hal was daarna gelegenheid om een drankje te drinken, een praatje te maken en van de lekkere hapjes te genieten. *Het geheim van Kluitman. 150 jaar geschiedenis van een uitgeverij 1864-2014* was in te zien en te koop. Veel van de lezingen vormen een hoofdstuk in dit mooi uitgegeven boekwerk. Het was een interessante, leerzame en lange dag.

Lot van den Akker

Jaargang 10, nummer 3, 2014